

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/172050,60-lat-temu-16-pazdziernika-1962-r-Stany-Zjednoczone-podjely-decyzje-o-morskiej-.html>
17.05.2024, 20:52

60 lat temu, 16 października 1962 r., Stany Zjednoczone podjęły decyzję o morskiej blokadzie Kuby. Świat stanął na krawędzi wojny atomowej

Data publikacji 14.10.2022

Fidel Castro objął przywództwo nad Kubą w 1959 r. Doszło do tego w ramach trwających od 1957 r. walk i opanowania w 1958 r. stolicy kraju - Hawany. Jako naczelny dowódca sił zbrojnych i premier stał się faktycznym dyktatorem. W kraju doszło do głębokich zmiany - nacjonalizacji usług publicznych, industrializacji oraz przekazania ziemi chłopom. Godziło to w interesy obywateli amerykańskich, którzy stracili swe majątki ale też i w interesy USA, które nagle stały się sąsiadem państwa o jawnie komunistycznym ustroju. Zagrożenie, jakie ze strony Amerykanów odczuł Castro, doprowadziło do zacieśnienia współpracy ze Związkiem Sowieckim.

W ramach przeciwdziałania władzy komunistycznej na Kubie Stany Zjednoczone ogłosiły sankcje oraz zainicjowały i wsparły akcję siłowego obalenia władzy Castro. W Zatoce Świń, 19 kwietnia 1961 r., wylądowały siły kubańskich emigrantów, które chciały obalić reżim komunistyczny i ustanowić proamerykański rząd o bardziej demokratycznym obliczu. Akcja, źle przygotowana i przeprowadzona, zakończyła się całkowitą porażką desantu.

Pokonanie sił interwencyjnych wzmocniło pozycję Castro na Kubie, ale też zacieśniło współpracę kubańsko-radziecką. Dzięki niej Kuba uzyskała pomoc finansową i materiałową, a ZSRS uzyskało możliwość strategicznego szachowania USA. Rosjanie we współpracy dostrzegli szansę na odpowiedź na rozmieszczenie

Amerykański samolot rozpoznawczy Lockheed P-2 Neptune nad radzieckim statkiem transportowym Ocnotsk. Zdjęcie z domeny publicznej

amerykańskich rakiet na terytorium Wielkiej Brytanii, Włoch i Turcji. Kuba i jej strategiczne położenie dawała im możliwość przeprowadzenia potencjalnego ataku rakietami z głowicami atomowymi na południe i wschód Stanów Zjednoczonych. W takiej sytuacji amerykańskie siły obrony miałyby jedynie kilka minut, aby zareagować na atak i wykonać uderzenie odwetowe.

Prawdopodobnie latem 1962 r., podczas wizyty delegacji kubańskiej w Moskwie, zapadła **decyzja o ulokowaniu na wyspie radzieckich rakiet krótkiego i średniego zasięgu**. Docelowo na Kubę miały trafić rakiety R-12 (kod NATO: SS-4 Sandal) i R-14 (kod NATO: SS-5 Slean) oraz personel techniczny i wojskowy liczący ok. 22 000 osób. Transporty drogą morską wyruszyły wkrótce po tej wizycie i już w październiku na wyspę dostarczono wyrzutnie rakiet balistycznych, stanowiska obrony przeciwlotniczej oraz samoloty bombowe i myśliwskie.

Amerykanie transporty morskie wykryli we wrześniu, a **14 października z dowodami na obecność rosyjskich pocisków balistycznych na Kubie zapoznał się prezydent John F. Kennedy**. 16 października podjęto decyzję o utworzeniu Executive Committee of the National Security Council – Komitetu Wykonawczego Narodowej Rady Bezpieczeństwa, który podjął decyzję o rozpoczęciu morskiej blokady Kuby przez siły amerykańskie.

Kennedy, w swym orędziu z 24 października, wprowadził ścisłe embargo na sprzęt wojskowy sprowadzany na Kubę i nakazał siłom zbrojnym USA podjęcie działań mających umożliwić jego realizację. Wyspa znalazła się wewnątrz pierścienia blokady ustanowionego przez amerykańską marynarkę, Prezydent USA upoważnił ją do kontrolowania i zatrzymywania statków podejrzanych o przewożenie uzbrojenia lub wyposażenia wojskowego.

Rosjanie odpowiedzieli podniesieniem stanu gotowości swych wojsk oraz oficjalnym komunikatem agencji TASS, w którym potępili „imperialistyczne działania” Stanów Zjednoczonych godzące w suwerenność Kuby, kraju pod opieką ZSRS.

Radzieckie działania na Kubie spotkały się również z potępieniem ze strony innych państw z regionu Ameryki Południowej. Amerykanów poparła Wielka Brytania, Francja i Niemcy Zachodnie. **Artykuł 5 Traktatu NATO zapewniał również wsparcie ze strony jego sygnatariuszy**. 26 października Nikita Chruszczow przedstawił propozycję wycofania rakiet z Kuby w zamian za zagwarantowanie, że USA nie dokona inwazji na wyspę. W następnych dniach sytuacja uległa zmianie – nad Kubą zestrzelono amerykański samolot rozpoznawczy. W tej sytuacji Kennedy wydał oświadczenie chwalebne rosyjskie dążenie do

porozumienia, ale jednocześnie zagroził, że jeśli w ciągu 24 godzin nie rozpocznie się demontaż wyrzutni, to wówczas lotnictwo USA dokona uderzenia na rosyjskie bazy na Kubie.

W tej wojnie nerwów Rosjanie skapitulowali, nie byli w stanie prowadzić wojny w tak dla nich odległym rejonie świata. Statki zmierzające na Kubę zostały zawrócone, a instalacje budowane na wyspie rozebrane i pod czujnym okiem Amerykanów przewiezione do ZSRS. 20 listopada Amerykanie oficjalnie odwołali blokadę morską wyspy.

Badacze historii najnowszej **uznali kryzys kubański za moment, w którym USA i ZSRS były najbliżej rozpoczęcia konfliktu nuklearnego**. Stał się on najbardziej znanym epizodem tego okresu, urósł wręcz do miana jego symbolu.

--

Zagadnienie kryzysu kubańskiego stało się jednym z elementów omówionych na wystawie „Zimna wojna. Krótka historia podzielonego świata” przygotowanej przez Instytut Pamięi Narodowej. Na podstawie materiałów zaprezentowanych na wystawie IPN wydał również album pod tym samym tytułem.

